

Overcome

'werken aan een geloofwaardige economie'

Het najaarsnummer van Overcome waagt een poging onze blik te verruimen. Hoe zijn we als kerken wereldwijd met elkaar verbonden? En hoe zijn we in dat kader bezig met de voor veel mensen zeer nadelige economische globalisering? Wat kunnen we doen aan vrede, gerechtigheid en verzoening wereldwijd?

Greetje Witte schrijft allereerst een bezinnend artikel naar aanleiding van de uitspraak van Paulus over de kerk als lichaam van Christus. Vervolgens richt zij onze blik op het kerkelijk spreken over economie, de economische globalisering en de Accra-verklaring. Het laatste artikel is een verkorte weergave van een artikel van Jet den Hollander in De Open Poort van mei-juni 2007 over een MADIP, een samenwerkingsproject tussen Belgische en Afrikaanse kerken.

Wij hopen dat u er mee aan de slag durft te gaan. Graag zien wij ervaringen tegemoet van 'grensverleggende activiteiten'. Met dergelijke ideeën kunnen andere gemeenten en parochies weer hun voordeel opdoen.

Zijn wij gemeente?

Greetje Witte-Rang

En als één lid lijdt, lijden al de leden mee.

als een lid glorie ontvangt, verheugen alle leden zich mee.

Welnu,

samen zijt ge: lichaam van Christus, en ieder ten dele: leden daarvan.

(1Cor.12: 26 en 27 - vertaling

Naardense bijbel)

De gemeente waaraan Paulus deze brief schrijft, bevindt zich in de grote havenstad Corinthe, en bestaat voor het merendeel uit mensen van een lage komaf, onder wie slaven. Paulus schrijft deze gemeente omdat hij gehoord heeft dat ze onderling ruzie maken. Ze beroepen zich ieder op degene door wie ze bekeerd zijn: 'ik ben van Paulus', 'ik van Apollos' en 'ik van Kefas'. 'Onzin,' zegt Paulus: 'Paulus, Apollos en Kefas zijn slechts mede-arbeiders van God; maar de gemeente is 'Gods akker, Gods bouwwerk'; 'gij zijt van Christus'. Paulus waarschuwt de gelovigen dat ze zich niet moeten opblazen voor de een en tegen de ander, maar dat ze bij elkaar horen.

onderscheid of ...?

Paulus daarentegen noemt ons leden van een lichaam, het lichaam van Christus. Dat wil zeggen dat juist die dingen waarin we van elkaar verschillen, maken dat we bij elkaar horen en niet zonder elkaar kunnen. We kunnen geen lichaamsdeel missen, we zijn op elkaar aangewezen. Niemand kan zeggen dat hij de ander niet nodig heeft. Een geamputeerd lichaamsdeel is niets meer, kan niets meer. De leden, ieder met zijn eigen kwaliteiten, zijn alleen maar iets in de samenhang van het lichaam. En zó zijn we samen de gemeente van Christus. Hij was bij uitstek de mens die er voor de ánder was. Als gemeente van Christus is het daarom ook onze roeping er te zijn voor de ander. Dat is zo in de kleinste gemeenschappen, en dat is ook zo in het wereldwijde verband van gemeenten.

oecumene

In 1948 vond de eerste Assemblée van de Wereldraad van Kerken plaats, en toen bij die gelegenheid de veelkleurige afgevaardigden uit alle delen van de wereld, in hun kleurige gewaden binnenkwamen, konden velen hun enthousiasme en ontroering nauwelijks verbergen: hier werd iets zichtbaar van die wereldwijde kerk, dat ene lichaam van Christus. Die aandacht voor wat

medegelovigen elders in de wereld bezighoudt is in deze tijd verslapt. Ondanks dat we over de hele wereld reizen, in een wereld leven die bol staat van communicatie, overspoeld worden door informatie uit alle hoeken van de wereld, is er van werkelijke interesse in wat die ander beweegt vaak geen sprake. Brieven als die van Paulus lijken ons niet meer te kunnen bereiken.

een brief uit het Zuiden

In 1999 vond in Bangkok een bijeenkomst plaats van christenen die met elkaar spraken over de gevolgen van de toenmalige Azië-crisis voor de mensen aldaar. Zij hoorden verhalen over werkeloosheid, armoede, wanhoop, toegenomen criminaliteit en besloten brieven te schrijven aan hun overheid, aan de internationale instellingen die hun land tot economische programma's dwong die de armsten schaadden, én aan hun geloofsgenoten in het Noorden. Zo schreven zij:

'Wij zijn hier samengekomen in Bangkok vanuit verschillende landen in Azië en elders. Wij hebben de ervaringen van onze economieën en van onze volken met elkaar vergeleken. (...) En wij zijn getroffen door het algemene karakter van de gevolgen van de schulden en van de globalisering van de economie voor onze samenlevingen en voor de natuur.

Als een christelijke gemeenschap zijn wij leden van het éne lichaam van Christus. "Als één lid lijdt, lijden alle leden mee" (1 Kor. 12:26). Volgens de reformatorische traditie is economie een sociaal netwerk dat het leven van de gemeenschap moet gaande houden. Maar de huidige economische orde, verwerkt door het neoliberalisme, draagt eerder bij aan de ontbinding dan aan de onderhouding van het gemeenschapsleven. Door het bewijsmateriaal dat aan het symposium werd voorgelegd, zijn wij overtuigd dat velen - christenen en niet-christenen - niet alleen lijden

maar zelfs systematisch door de samenleving worden buitengesloten. Velen in het Zuiden zeggen dat de huidige economie ondraaglijk is en ook velen in het Noorden zeggen hetzelfde. Hoe kunnen wij het geloof dat wij één zijn in Christus waar maken, wanneer steeds meer broeders en zusters lijden en uitgesloten zijn?'

gespreksvraag

- Wij worden in deze brief aangesproken als leden van hetzelfde lichaam van Christus. Wat is er met ons aan de hand als we de pijn van andere leden van dat lichaam niet voelen? Maken we dan nog wel deel uit van dat lichaam, of hebben we ons er zelf van losgemaakt?

De interesse in de wereldwijde oecumene is in onze kerken niet groot meer. We geven wel geld wanneer we horen dat er van noodsituaties sprake is, maar een gesprek gaan we niet aan. We hebben medelijden, maar lijden niet mee. We hebben er kennelijk weinig vertrouwen in dat we wat kunnen leren en ontvangen van kerken ver(der)weg. En zo doet zich het vreemde verschijnsel voor, dat de wereld globaliseert en de kerk - die nota bene de eerste globaliseringsbeweging was met al die rondreizende missionarissen - provincialiseert.

gespreksvraag

- Is het mogelijk kerk te zijn zonder een levende relatie met mensen buiten de lokale kerk, dichtbij en ver weg?

Greetje Witte-Rang is lid van de Theologische Werkgroep van Kerk en Vrede en was tot voor kort werkzaam bij Oikos

Kerkelijk spreken over economie

Greetje Witte-Rang

De grote oecumenische verbanden van onze kerken zijn sinds het begin van de jaren negentig betrokken in een intensief gesprek over de economie, waarbij ze mensen uit alle delen van de wereld en alle lagen van de samenleving betrekken.

Op de website van Oikos (www.stichting-oikos.nl) treft u onder 'geloofwaardige economie/materialen' een grote hoeveelheid documenten aan die in dit kader verschenen zijn, waaronder de Accra-verklaring.

Die spreken elkaar aan op hoe zij zich als gelovigen opstellen in hun samenleving.

De WARC (de Wereldalliantie van Reformatorische kerken) formuleerde het volgende uitgangspunt:

'Wij willen naar de bronnen van ons geloof gaan om weerstand te bieden tegen de verleiding een status quo te accepteren die voor velen ondragelijk is, en die onhoudbaar is op de lange termijn.'

economische globalisering

Globalisering is de toename van contacten tussen mensen op het gebied van economie, cultuur, technologie en politiek. Door de komst van razendsnelle verbindingen kunnen nu dingen die vroeger totaal onmogelijk waren. Maar tegelijkertijd nemen de risico's toe. Denk aan uiteenlopende zaken als de internationale geldhandel en het internationale terrorisme. Door de contacten treedt bovendien in veel situaties een versnelde modernisering op (en dat is vaak verwestering). Ook zien we een sterke tendens tot liberalisering: de wens om geen enkele belemmering te laten bestaan voor die internationale stromen van kapitaal en producten.

Al die processen spelen zich tegelijk af en versterken elkaar. Ze hebben positieve én negatieve gevolgen, zowel in arme als in rijke landen. De toch al rijken en kansrijken profiteren echter meer dan de minder bedeelden, die vaak alleen de negatieve gevolgen ervaren. De globalisering wordt daardoor ook gezien als een bedreiging en er ontstaat verzet, zoals in de wereldwijde anders-globaliseringsbeweging. Globalisering biedt ook een voedingsbodem voor anti-westerse sentimenten, voor groeiend fundamentalisme en voor terrorisme in delen van de wereld.

belijdend spreken

De lidkerken van de WARC verzamelden informatie over wat deze ontwikkelingen betekenen voor mensen om zo meer zicht te krijgen op het denken achter die economische globalisering. Slachtoffers van dit beleid deden hun verhaal aan de kerken. De WARC formuleerde daarop met als voorbeeld de belijdenis die voortkwam uit de strijd van de belijdende kerk in Duitsland ten tijde van het nazisme. De belijdende kerk zei toen: 'Wij verwerpen de valse leer als zouden er terreinen van het leven zijn waarin we niet aan Christus maar aan andere meesters toebehoren' (de Barmer Thesen). In onze tijd, zo meende de WARC, laten we in feite de zogenaamde wetten van de economie de baas over ons spelen, onderwerpen we ons aan de ideologie van de vrije markt.

gespreksvraag

- Herkent u die onderwerping aan de zogenaamde wetten van de economie in uw werk, in de politiek en de economie, maar misschien ook wel in uw gezin en in de kerk?

Accra-verklaring

Deze bezinning leidde in 2004 tot de verklaring van Accra, die spreekt over 'een wereldomspannend systeem dat de belangen van de machtigen verdedigt en beschermt' en dat ons beïnvloedt en betovert. Zo'n systeem noemt de bijbel 'Mammon' en Jezus leerde ons dat we niet zowel God als Mammon kunnen dienen (Luc.16:13). Ruim de helft van de verklaring is daarom gesteld in de vorm van een belijdenis.

tips

- In het programma 'Werken aan een geloofwaardige economie' proberen de PKN/Kerk in Actie, Disk en Oikos gesprekken en activiteiten in de kerk over deze onderwerpen te stimuleren. Op de website www.geloofwaardige-economie.nl vindt u daarover meer informatie.
- Organiseer een bijeenkomst over deze thematiek, met deskundigen uit eigen kring (denk aan de Wereldwinkel, economiedocenten, of nodig mensen uit van wie u weet dat ze in hun beroep tegen effecten van economische globalisering aanlopen) of van buitenaf. De site geeft voorbeelden van geslaagde activiteiten op dit terrein.
- DISK heeft een duurzaamheidscaan gemaakt om de activiteiten van de eigen kerk te meten, zowel m.b.t. milieu als sociaal beleid.
- Organiseer een bijeenkomst over deze thematiek met deskundigen uit eigen kring denk aan wereldwinkel, economiedocenten, of nodig mensen uit van wie u weet dat ze in hun beroep tegen effecten van economische globalisering aanlopen) of van buitenaf. De site geeft voorbeelden van geslaagde activiteiten.

De WARC hoopt met deze verklaring te bereiken dat gelovigen zich met elkaar gaan bezinnen op de manier waarop ze zich gedragen in de economie. Dat ze met elkaar spreken over grondtendenzen in de maatschappij, en hoe zij die zelf tegenkomen in hun werk en andere activiteiten. Zoals de consumptiedrift en de consumptiedwang die tot veel onheil leidt, van overwerkte ouders tot jongeren die meer tijd kwijt zijn met vakken vullen dan met school, en die leidt tot enorme afvalstromen, grondstoffenverspilling en milieuaantasting. Privatisering van allerhande diensten met heel uiteenlopende gevolgen. Commercialisering van de zorg. De verrijking aan de top van het bedrijfsleven.

gespreksvragen

- Beschouwt u de ontwikkelingen als boven beschreven als zaken die iets met het geloof te maken hebben?
- Wat is voor u de inhoud van het begrip 'belijden'?
- Hoe verhoudt zich dat met de manier waarop u in de samenleving staat?
- Aan de hand van bijgaande illustratie(s) van Len Munnik kunt u een gesprek voeren. Bijvoorbeeld door de vraag te stellen wat de afbeelding oproept.

N.B. neem de tijd voor een goed gesprek en probeer de vraag wat we eraan kunnen doen even uit te stellen. En zijn geen simpele antwoorden op de vragen die hier aan de orde zijn.

Ik ben al tot de letter O

Jet den Hollander

Zuid-Afrika...

Christine is Zuid-Afrikaanse, 34 en woont in het Drakensteindistrict in de West Kaap, een plattelands-gemeenschap waar nogal wat armoede heerst. In februari 2007 ging ze voor het eerst naar school, dankzij een nieuw project van de Verenigde Gereformeerde Kerk in Zuidelijk Afrika. Als de predikant haar in maart naar haar eerste ervaringen vraagt, antwoordt ze: "Ik vind het geweldig op school. Nog even en ik kan mijn naam schrijven en recepten lezen. Ik heb sommen geleerd en ken het alfabet al tot de letter O".

Rwanda...

Théophile geeft in Rwanda les in het Congolees vluchtelingenkamp Gihembe. In februari heeft hij de tweedaagse cursus voor alfabetiseur gevolgd. Nu onderwijzen hij en vijf anderen zo'n 130 volwassenen die in de loop der jaren de grens tussen Congo en Rwanda overkwamen, allen met hun eigen verhaal over de burgeroorlog. Dertien jaar na Rwanda's eigen tragedie zet de Presbyteriaanse Kerk van Rwanda een alfabetiseringscursus op die niet alleen Rwandese staatsburgers maar ook Congolese vluchtelingen een nieuwe start biedt.

... en België

Kebani is zestig jaar. In de jaren negentig ontvluchtte zij met andere Assyrische christenen de repressie in Turkije. Sindsdien woont ze in België en heeft in de Brabantse Olijfberg in Antwerpen niet alleen een multiculturele kerkgemeenschap gevonden, maar ook een vrouwen-bijbelgroep. Assyrische en Belgische vrouwen lezen daar samen het boek Ruth, een verhaal over honger en vluchten, trouwen en verdrietig zijn, de wetten kennen en leren wie God is. Langzaam groeit het vertrouwen én de woordenschat in het Nederlands. Met de taal gaat er een nieuwe wereld open en kan de realiteit op nieuwe manieren geordend en begrepen worden.

MADIP: het 'Making a Difference Project'

Bovenstaande activiteiten zijn geënt op de Accra-Verklaring van de WARC uit 2004 (zie artikel Greetje Witte-Rang) en maken deel uit van het 'Making a Difference Project', ofwel 'MADIP 2006-2008', een samenwerkingsproject tussen betrokken kerken en de WARC. Speciale aandacht wordt besteed aan de bevordering van vrede, gerechtigheid en verzoening in contexten waar spanningen bestaan tussen mensen van verschillend ras of etnische achtergrond. In post-apartheid Zuid-Afrika, post-genocide Rwanda maar ook in het toenemend multiculturele België is het heel belangrijk om creatief te leren omgaan met radicale en etnische verschillen. Elk land worstelt op eigen wijze met een geschiedenis van racisme en discriminatie die diepe sporen heeft achtergelaten in het collectief bewustzijn, en zich ook

vandaag nog vertaalt in economische ongelijkheid en marginalisering. MADIP bouwt voort op wat er in deze drie kerken al gebeurt om gerechtigheid en verzoening tussen verschillende bevolkingsgroepen te bevorderen.

KAP-kamp: jongerenkamp in Congo

Ook in een ander programma van MADIP staat het intercultureel leren van elkaar centraal. In juli 2006 vond het internationaal KAP-kamp plaats. Zesendertig jongeren en leiders uit vijf landen trokken een maand samen op in de Republiek van Congo. Door Bijbelstudie en spel, thema-avonden en het werken in Congolese zorg-, milieu en ontwikkelingsorganisaties ontdekten de deelnemers de rijkdom van de diversiteit, maar ook de complexiteit en ongelijkheid in onze wereld. En raakten ze overtuigd van de noodzaak om zich gezamenlijk en van elkaar lerend voor het visioen van een betere wereld in te zetten.

Eén lichaam vele leden

De MADIP-programma's staan voor datgene waar het ook in WARC ten diepste om gaat: concreet vorm geven van de visie dat we als kerken wereldwijd bij elkaar horen; deel van één lichaam zijn. (Zie ook het artikel van Greetje Witte-Rang) Deze wederzijdse afhankelijkheid is geen keuzeoptie, maar wezenskenmerk van de kerk van Christus. We kunnen niet zonder elkaar. Dat geldt voor het lokale niveau, de nationale kerken ook wereldwijd. Want niemand van ons en geen van onze kerken bezit de hele waarheid of kan volledig bevatten hoe het precies zit met God en ons en met die boeiende complexe, verschrikkelijke en toch zo mooie wereld van ons. Echter soms - heel even - vangen we iets op van wat het betekent om de man van Nazareth te volgen. In België, Rwanda, Zuid-Afrika of waar dan ook. En dat kan en moet gedeeld worden, opdat we in relatie met de ander steeds meer worden wie God ons bedoeld heeft te zijn: elkaar gegeven om elkaar steeds weer opnieuw het Bijbelse ABC te leren in een leesboek dat niet ophoudt te veranderen. Zo leren we samen lezen: al tot de letter O, en verder.

Uit: De Open Poort, blad van de VPKB. Veel geloven in één kerk. Themanummer mei-juni 2007.

Jet den Hollander werkt bij de WARC in Geneve
websites: www.vpkb.be/DeOpenPoort en www.protestantse-kerk-antwerpen-noord.be